

2) Еп. Николај: Европа=човекобоштво, човекобог, човекопоклонство, човекоидолство, човекоидолатрија. Све што није хтео Богочовек, то хоће човекобог. Све насупрот: антибогочовек: Христос-Антихрист; човек=антибогочовек.

*NB:* Беседа XVIII,1: „Узрок мрачне трагедије западног човечанства... изабрали Барабу место Христа“ (Мт.27,21).

Беседа XXI: „европско јеретичко човечанство... Шта је истина?“ уместо: „Ко је Истина?“

*Ив.* „Западни паганизирани јеретици“... то је наш Благи и свемоћни православи Христос „силен в милости и благ во крјепости“, кога су одбацили поганци, стари и нови.



### Белешка уз *Зайисе* Оца Јустина

Односно *Екуменизма*, Православна Црква Христова на тај изазов одговара јеванђелски одговорно и сотириолошки делатно, тј. види у појави *екуменизма*, макар често и погрешно оријентисаног, трагање западних хришћана за изгубљеним јединством Цркве, и зато учествује и сарађује у екуменском дијалогу, ради сведочења Истине пред светом и одељеним хришћанима. На то нас позивају речи Св. Апостола Петра: „Господа Бога освећујте у срцима својим, *свагда сиремни* са кротошћу и страхом [а не са дрскошћу] *на одговор* свакоме који тражи од вас *разлог ваше Наде*“ (1Петр.3,15). Црква Живог Христа Спаситеља, *Наде* наше, зна да је Његова божанска воља, жеља и молитва: „**Да сви једно буду**“ – по слици Јединства Свете Тројице (Јн. 17,3.11-23), јер је Црква заиста слика Свете Тројице. Такав став њен није од јуче, нити је повезан са новијим „*Екуменским ѱокрејшом*“. Православна Црква је вековима водила дијалог са одељенима од Цркве, са јеретичима, и никада није престајала да води јеванђелску бригу о њима, верујући да би могли бити Духом Светим у Цркви васпостављени у заједништво Вере и Литургије, некада *акривијом*, а некада и *икономијом*.

Било би предуго наводити све примере тих дијалога кроз историју (о томе пишемо опширније у поглављу *О Екуменизму* наше књиге *Заблуде расколника шзв. „Сјарокалендараца“*, Врњци-Требиње 2004, стр.141-153). Поменућемо Св. Апостола Павла, који сведочи Христа и пред онима који су пропове-

дали „другога Христа“ или „друго Јеванђеље“ (2Кор.11,4; Гал.1,6-9), јер је небоходни Павле био поборник *јединства* Цркве Христове, јединства свих у Христу, у којем *јединству Божијем* је једино спасења, како вели Св. Игњатије Антиохијски (*Посл. Ефес.*, 13,14,20; *Смирњанима*, 8). Да поменемо и велике Оце Атанасија и Кападокијце, Св. Фотија Великог, кума свих нас Словена, и даље Св. Марка Ефеског, Св. Нектарија Егинског, Св. Николаја Охриског и Жичког. Сви они сведоче да постоји **Православни Икуменизам**, и постоје, не од јуче, **Православни икуменисти**, тј. људи *васељенски* (као што кажемо за Света Три Јерарха да су *Васељенски*), људи не *искључивости*, него *укључивости*, *свеобухвајности* (orthodox principle of inclusiveness). како је говорио још млади Св. Николај, или, другим речима, људи **Саборности** = *Католичанскости*, како су говорили Божји Служитељи: О. Јустин Ђелијски и О. Георгије Флоровски. Јер, Православни су истински *Католици* = *Саборници* (Ecclesiastici – Св. Иринеј Лионски), и Православна Црква је *Саборно-Католичанска* Црква, *Квасац* способан да *закваси* сво тесто васељене човечанства, целокупне творевине (Мт.13,33).

Да поменемо и *Посланицу Источних Патријарха* из 1848.г., која је свесрдно поздрављена и прихваћена од свих Православних Цркава (и на коју се позивао умни А. Хомјаков, Еп. Н. Милаш и о. Јустин), чије речи звуче итекако *православно екуменски*. Па *Окружну Посланицу* Цариградског Патријарха и Синода из 1895.г. која такође говори православним *екуменским* језиком: „Свако хришћанско срце треба да је испуњено жељом за сједињењем Цркава, а нарочито **сва православна икумена** (συντασσι ή ομοδοξη οίκομενη), надахљивана истинским духом благоचेћа (εὐσεβείας = *убожности*), сагласно божанском циљу оснивања Цркве од Богочовека Христа, Спаситеља нашег, с правом **жели сједињење Цркава** у једном правили вере и на темељу апостолског и светоотачког учења, *где је Крајевљаони Камен Сам Исус Христос*“ (Еф.2,20). О Православном Икуменизму почетком 20. века говоре и две *Посланице* великог Патријарха Цариградског Јоакима III (1878-84. и 1901-12) од 1902. и 1904. године, на које су се тада позитивно одазвале све Православне Цркве, и даље се одзивале на тај изазов нашег времена.<sup>29)</sup>

<sup>29)</sup> Није истога духа и усмерења позната, али пренаглашена од неких „екуменска“, *Посланица* Цариградске Патријаршије из 1920.г. (коју је саставила комисија слабих теолога у Цариграду, кад је Патријарашки трон био упражњен, желећи да тим текстом одговори на тада формирану „Лигу народа“ /претеча ОУН/, па су тада грчки теолози реч *лига* /енгл. league, од лат. ligo = *везати*, *сјојити*/ нетачно превели са „κοινωνία τῶν ἐθνῶν“, те отуда и често, нетачно и неумесно, спомињање у тој *Посланици* речи „κοινωνία τῶν ἐκκλησιῶν“ (уместо: „*Лига* Цркава“, која *Лига* је постојала и у Краљевини СХС – Југославији), израз који није ту уместан нити прихватљив, јер православни литургијски израз *κοινωνία* = *заједница*, *ошчиње*, *пречеће*, показује „**јединство вере и заједницу Светога Духа**“. Али, ако тај „екуменски“ текст из 1920.г. није добар, и чак је једнострано и погрешно изразио пуни православни став о истинском Екуменизму, то не значи да су Православни априори против сваког екуменизма, као жеље и тежње за јединством свих верујућих у Христу, у Светој Тројници – у *Цркви* (*Цркви* Символа вере), јер је то молитва и жеља Самога Пастиреначалника Христа (Јн.17, 3.11-23). Међутим, нерасудни „вилоти“, из несећања историјског и есхатолошког бића и живота Цркве и њене мисије у свету и историји, као да хоће свим тексто-

Да додамо и пар речи о односу Св. Николаја Жичког према *екуменизму*. Он је, као православни Епископ и богослов, одговорно учествовао у екуменским сусретима и дијалозима између два рата, код нас и у свету, а после рата у Америци био је присутан на скупу „Светског Савета Цркава“ у Еванстону 1954.г. Свети Николај је позитивно оценио тај скуп, и нарочито учешће и став Православних, а затим је поводом тога скупа ССЦ правилно написао ово: „Јединство Цркве не може се постићи узајамним концесијама, него само усвајањем од свију Једине Праве Вере у целости, како је она завештана од Апостола и формулисана на Васељенским Саборима; другим речима: враћањем свих хришћана оној јединственој и неподељеној Цркви којој су припадали преци свих хришћана целога света првих десет столећа од Христа. А то је Православна Црква... Кад су у питању начела вере и појам Цркве, Православни немају ни права ни потребе да мењају свој став... Православна Црква не признаје ни десничарске (= *зилойске*), ни левичарске (= *проишестјанйске*) категорије“ . (Извештај из Еванстона, *Сабрана дела*, књ.13, 42-46).

А што се тиче става Оца Јустина према *екуменизму*, тачно је да је његова књига *Православна Црква и Екуменизам*<sup>30)</sup> доста строга у критици екуменизма, али треба истаћи да он ту има у виду пре свега неправославни, јеретички, *римски и женевски*, тј. римокатолички и протестантски *екуменизам*, док је сва његова теологија о Цркви (а нарочито његова 3. књига *Догматике*, написана после тога), изразити пример православног сведочења о свеобухватности = *Сабрности* Православне Богочовечанске Саборно-Католичанске Еклисиологије, тј. о Православном *Теохуманизму* (насупротив плитком *хуманизму* Запада и таквом истом *екуменизму*), пример богословља о свечовечанском и свекосмичком литургијском *Свејединству* свих створења и свега света у Христу Богочовеку – у Небоземној Цркви Његовој, Цркви Свете Тројице. Ово нарочито посведочују и сада овде објављивани његови *Записи о Екуменизму*, које читаоци имају пред собом, па нека сами трезвоумно процењују висине и ширине Св. Јустина Новог.

вима, од догмата и канона до разновразних одлука појединих Епископа, Патријараха, Синода током последњих векова, да придају исти црквени обавезујући значај, не гледајући на битно еклисиолошко питање њихове *реципиције* у Цркви, тј. *усвајања* од целе Цркве. А *усвајање-реципиција* био је и остао у Православљу критеријум и самих Сабора и њихових одлука.

<sup>30)</sup> Изд. Ман. Хиландара, Солун 1974. на српском и грчком (недавно се појавио и руски превод, Москва 1997). – Треба знати да ова књига није писана посебно на ту тему, него је склопљена на брзину из још недовршених рукописа Оца Јустина, који је тада радио на завршној 3. књизи своје *Догматике*, која даје далеко потпунију и богатију слику Јустинове *Еклисиологије*. – Савремени руски богослов ђакон Андреј Кураев (у поговору превода ове књиге о. Јустина, Москва 1997, стр. 183-241) даје врло трезвену оцену ове књиге о. Јустина и износи сасвим православни приступ *екуменизму*, нити га сасвим одбацујући, нити превиђајући његове заблуде на Западу. Такође и познати православни теолог о. Димитрије Станилоае у својим делима износи разборит православни поглед на *екуменизам*. Види и најновију трезвоумну оцену става о. Јустина о томе од Еп. Максима Калифорнијског, у *Видослов*, бр. 50/2010, стр. 88-92.

Ипак и у споменутој објављеној књизи Јустин пише на почетку: „Екуменизам је покрет који из себе роји многобројна питања. И сва та питања, уствари, извиру из једне жеље и увиру у једну жељу. И та жеља хоће једно: Истиниту Цркву Христову. А Истинита Црква Христова носи, и треба да носи, одговоре на сва питања и подпитања која Екуменизам поставља. Јер ако Црква Христова не решава вековечна питања човекова духа, она није ни потребна... Међу бићима човек је најсложеније и најзагонетније биће. Зато је Бог и сишао на земљу и зато постао човек... Са тог разлога је Он и остао сав на земљи у Цркви Својој, којој је Он Глава, а она – тело Његово. Она – Истинита Црква Христова, Црква Православна: и у њој сав Богочовек са свима Својим блавестима и са свима Својим савршенствима“ (стр.7).

Овим Отац Јустин показује да је Богочовечански јединствени догађај и стварност: *Црква = Христос* спасење и за савремена екуменска трагања и лутања, једина **Нада** палого света и човечанства. Његова, при крају књиге, критика европског екуменизма усмерена је против „хуманистичког екуменизма“, тј. римоцентричног-папоцентричног екуменизма (свођење Цркве на личност папе Римског) и женевско-протестантског схватања екуменизма (тј. спајање свих непотпуних и дефектних Црквених заједници, по тзв. branch theory= *џеорија грана*, у један савез, конгрегацију, „конфедерацију“, итд., без обзира на мање или више непотуну или криву веру и апстрактно схватање Светих Тајни и Свештенослужења).

Јустин је у тој књизи назвао *екуменизам* речју *свејерес* ( *παναιρεσις* ) употребио већ Патријарх Цариградски Герман II (1222-1240.г. – онај који је Светом Сави издао *Томос* о Аутокефалији Српске Цркве) за латинске заблуде-јереси његовог времена.<sup>31)</sup> Но треба имати у виду да је том оштром ставу Патријарха Германа II претходио IV Крсташки рат и окупација Православне Цркве у Византији и на Кипру од латинске јерархије (осим малог Никејског царства), као и одржавање папског „разбојничког“ сабора у Латерану 1215.г. (где је изабран за Цариград латински „Цариградски патријарх“ Тома Морозини!). Па ипак је Патријарх Герман писао писмо папи Григорију IX (1227-41) и са Латинима водио тада дијалог у два наврата, у Никеји и Нимфеу (1232-34), и тражио одржавање заједничког Васељенског Сабора, као што су то тражили касније и Оци исихасти (Св. Патријарх Калист и Филотеј; Паламин ученик Јосиф Вријеније, и његов ученик Марко Ефески).

Отац Јустин, студирајући у Енглеској током I Светског рата (1916-19) није имао прилике да учествује у екуменским сусретима и дијалозима, али је знао да је то чинио Епископ Николај, па га је, и поред тога, још за живота сматрао и називао *Свештим*. Знао је такође и за екуменско сведочење свог познаника и по богословљу сродника о. Георгија Флоровског.

Знамо добро Преподобног Оца Јустина изблиза, знамо да никада није прекидао општење ни са једном Православном Црквом или Епископом или Патријархом, па ни са Патријархом Српским Германом

<sup>31)</sup> Види његова *Писма Кийарским монасима* у PG 140,602-622 и студију С. Лагопатис, *Герман II Патријарх Цариградско-Никејски*, Триполис 1913 (на грчком).

(1958-1990.г.) – како безочно лажу поједини „зилоти“ – па ни онда кад је Патријарх Герман био један од „председника ССЦ“ (формална почасна титула, без икаквих обавезујућих услова и задатака, као уосталом и учешће СПЦ у ССЦ). Као слободни и одговорни члан Цркве Христове Јустин је пророчки опомињао, кад је требало и писмено критиковао (написао је пар критичких писама Патријарху Герману и Синоду, између осталог и о површном западном екуменизму), али никада раскол није стварао, него је напротив говорио: да се „раскол лако ствара, али се врло тешко зацељује“ (зато је био и против немудро изазваног и продубљиваног „Америчког раскола“, као и против „Македонског раскола“).

Исто тако знамо да је Отац Јустин, насупрот римоцентричном, римско-папском екуменизму, и женевском протестантском екуменизму, заступао „Екуменизам Богочовечанске Истине“ тј. „Богочовечански = Православни Екуменизам“ (в. *На Богочовечанском путу*, стр. 206), одобравао нама млађим теолозима кад смо говорили, и писали, да постоји и **Православни Саборни Екуменизам**, са циљем јединства свих хришћана у Истини – Христу, у Благодати Духа Светога, сходно католичанско-саборном карактеру и пуноћи Цркве Божије – Једине Свете Саборнокатоличанске и Апостолске. О томе, понаваљамо, најбоље сведоче његови *Записи о Екуменизму* (дати овде и факсимилом).

Правити пак од западног *екуменизма* баука, и паничити пред њим, и народ застрашивати њиме или папазмом, није својствено православној светоотачкој трезвености и облагодатеном расуђивању Цркве, јер једна крајност обично гони у другу (гони у познати *фундаментализам*). Треба указивати на једностраности и заблуде *римског* и *женевског* екуменизма, али и сведочити о Христовој вољи и Првосвештеничкој молитви за истински *екуменско*=саборнокатоличанско јединство свих хришћана, и свих људи, у Истини=Богочовечанској Цркви: да сви буду „једно Стадо и један Пастир“ – по слици и прилици Свете Троице (Јн.10,16.17; 11-26).

– Приређивач + *Ей. Аш.*

**Педесетница**  
(икона у Манастиру  
Хиландару, 16. век)

